

Matteo otvoril ústa, ale nič nepovedal. Potom ich zavrel, dlho mlčal.

„Všetko, čo nás naučili,“ pokračoval som, „všetky tie hodnoty, pravdy a idey sú nanič! Dnes o nich nik nechce počuť! Akoby spoločná vina bola menšia. Alebo žiadna. Ako si to predstavujú? Hodnoty predsa nemôžeme meniť ako spodnú bielizeň! Alebo ste tomu vy dospelí nikdy úprimne neverili? Prečo ste nám to potom vtĺkali do hláv? Prečo nám nikto nič nevysvetlí?“

„Všetci sme zmätení.“

„Neverím ti ani slovo. Každý sa stará len o to, kto vyhrá, aby sa mohol pridať!“

Matteo sa na mňa dlho díval, vystrašene, smutne.

„Koľko cynizmu z úst štrnásťročného chlapca. Zle sa mi to počúva.“

„Ale je to pravda.“

„Áno, máš pravdu. Ale takéto myšlienky ťa môžu zlomiť, Lorenzo. Môžu vyvolať rezignáciu, ba čo horšie, nenávisť. Je načase prelomiť začarovaný kruh.“

„Ako?“

„Spomeň si na ľudí, ktorí si zachovali ľudskosť. Aj tu v Siene.“

„Naozaj? Nikto mi neprichádza na um.“

„Napríklad tí, ktorí ukrývali židov, prijímali utečencov. Bolo ich mnoho. Všetci, čo bojovali za to, aby sa Siena stala lazaretným mestom. Francúzsky generál, ktorý proti vôli vlastného štábu i Američanov presadil, že mesto nezničili. Aj ty.“

„Akože ja?“ rozčúlene som namietol.

„Lebo si zachránil Daniela, skryl si ho, staral si sa oňho. Kým Baffo neurobil nič preto, aby zmiernil následky svojho činu, ty si bol ochotný riskovať vlastný život. Ja nie. Ja som nebol taký obetavý, odvážny.“

Zaboril som si tvár do laktóvej jamky.

„Nie som obetavý. Vykašlal som sa naňho.“

Matteo mi odtiahol ruku z tváre.

„Prosím ťa, kedy si sa naňho vykašlal?“

„Keď som ťa nasledoval k partizánom,“ hlesol som. „Už som nevládal. Na všetko som bol sám. Sám som sa oňho staral, sám som ho chránil, dokonca som namiesto neho chcel žiť! Veľmi som túžil ujsť.“

„Ale vrátil si sa. To je hlavné.“

„Ty tomu nerozumieš. Mal som šťastie. Vrátil som sa včas, lebo si ma poslal. Keby si mi to dovolil, ostal by som s tebou. A on by bol teraz mŕtvy.“

Matteo mi zdvihol bradu.

„Ale nestalo sa to, Lorenzo. Vrátil si sa, takže si sa naňho nevykašlal. Život je podivná spleť úmyslov, rozhodnutí, náhod a napokon aj šťastia či smoly. Ale som si celkom istý, že by si sa bol za každých okolností vrátil.“

„Hovoríš to, akoby som bol nejaký anjel,“ skríkol som, z očí mi vyhŕkli slzy. „Ale nejde len o Daniela. To, čo Maročania urobili Ilarii... ja som... ja... s ňou...“

Nemohol som to vysloviť. Zúfalo som si rukávom utieral oči. Matteo sa na mňa so zdesením pozrel.

„Čo to vravíš?“ Zažmurkal. „Ach bože, už rozumiem.“

Vstal, čupol si ku mne, chytil ma za ruky. Chcel som sa odtiahnuť, ale pevne ma držal.

„Túžiš po Ilarii, však?“ Sklopil som zrak. „Pozri sa na mňa!“

Proti svojej vôli som poslúchol. No v jeho očiach som nevidel opovrhnutie, ale lásku.

„A zato si myslíš, že aj ty by si bol schopný takých hrozných vecí?“ ticho sa spýtal. Prikývol som. „Nie, Lorenzo. To, čo Maročania urobili Ilarii, nemá so sexom nič spoločné. Bol to len barbarský spôsob, ako ponížiť, zničiť nepriateľa.“

Rozplakal som sa. Zakvačil som sa doňho, vzlykal som mu na ramene. Hladkal ma po hlave.

„To, čo ty cítiš k Ilarii, je láska. To isté, čo k sebe cítia tvoji rodičia. To, čo k sebe cítíme my dvaja s Chiarou.“

Vymanil som sa z jeho objatia, cez slzy som zažmurkal. „Určite?“

„Určite.“

„Matteo?“ po chvíli som sa spýtal. „Teta Chiara ty... vy ste spolu...“

„Myslím, že do toho tá naozaj nič nie je,“ usmial sa, „ale toto je mimoriadna situácia. Takže odpoveď znie áno. Ale nepováž sa to povedať Cesarine!“

Cez slzy som sa rozosmial. Prvýkrát po dlhých mesiacoch som mal pocit, že sa môžem voľne nadýchnuť. Po susednej streche skackali dve sivé hrdličky, hrkúťali si. Do Sieny sa vrátili holuby.

„Niečo pre teba mám,“ povedal Matteo.

Podal mi obálku. Bolo na nej detským písmom modrým atramentom napísané: *nadporučík Walter Hoffmann*.

„Mal to v náprsnej taške. To, čo malo naozaj cenu, Prof odhodil. Chcel len peniaze.“

Obálka bola úhľadne rozrezaná. Keď som vytiahol list, do lona mi spadla fotka. Bol na nej asi desaťročný chlapec v krátkych čiernych nohaviciach a pevne zašňurovaných topánkach po členky. Ruky mal napoly zasunuté vo vreckách, akoby nevedel, kam s nimi. Mal svetloplavé vlasy s cestičkou a trocha odstávajúce uši. A peknú, rovnomernú tváričku. Veľmi sa podbal na Prízrak.

Scény atentátu, ktoré ma prenasledovali a ktoré sa mi za bieleho dňa celkom úspešne darilo potláčať, sa zrazu na mňa vyrútili so silou výstrelu, ktorý znetvoril tvár Prízraku. Zažmúril som oči, ale výjavy dostali ešte ostrejšie obrisy.

Matteo mi ovinul ruku okolo pliec.

„Spomeň si, aký bol, nie ako zomrel. Spomeň si na to, čo urobil pre Daniela.“

Pohľad som mal rozmazaný, no po chvíli sa mi podarilo potlačiť hrôzostrašný výjav a z tváričky na fotke som sa pokúsil rekonštruovať podobu Waltera Hoffmanna.

Otvoril som list. Bol napísaný drobným písmom, nakloneným trochu doprava. Pisateľ sa zrejme usiloval vygumovať drobnú atramentovú machuľu, papier bol vydratý od gummy. Písmenká boli zle čitateľné, hoci boli starostlivo napísané. Nemci používajú iné písmo ako my. Čitateľné bolo len meno vpravo dolu: *Klaus*. Malé *s* s drobnou ozdôbkou.

Čo s ním? To sú intímne sféry cudzieho človeka. Bezradne som pozrel na Mattea.

„Walter Hoffmann mal syna a ten syn stratil otca,“ povedal. „Napíš mu. Porozprávaj mu o Danielovi. Určite nájde útechu, keď sa dozvie, že jeho otec zachránil iného chlapca.“

„Matteo, myslíš, že keby žil, splnil by rozkaz a zaútočil by na Sant' Ansano?“

Predstava, že by záchranca Daniela mohol mať na rukách toľko nevinnej krvi, bola neznesiteľná.

„Nemecký dôstojník by nikdy neodmietol vykonať rozkaz. Ale Walter Hoffmann, ktorý zachránil židovské dieťa, by taký masaker nerozpútal. Možno by sa pokúsil zmierniť následky. Hoci nemáme istotu, nemali by sme ho súdiť za to, že nič mohol urobiť.“

Dlho sme mlčali. Sústredil som sa na štebot lastovičiek, hrkútanie párika hrdličiek, na vzdialený cvrkot cikád. Mierumilovné zvuky napokon vyhnali bolestný krik z mojej hlavy.

„Zia Chiara raz povedala,“ ozval som sa, „že pre víťazstvo zla stačí, ak dobrí ľudia neurobia nič. Lenže dobrí ľudia väčšinou nič nerobia. A väčšina ľudí ani nie sú dobrí.“

Matteo si vzdychol.

„Áno, poznám tie slová, ale nepáčia sa mi, lebo v skutočnosti to nie je také jednoduché. Pre mňa sú dosť negatívne, pesimistické. Poviem ti lepšie: Kto zachráni ľudský život, zachránil celý svet.“

„Kto to povedal?“

„To je napísané v talmude. Už dvetisíc rokov.“

Kameň sa konečne odvalil.

Dlho som mlčal, kým som sa odhodlal. „Povedz, Matteo, vrátia sa Danielovi rodičia?“

„Neviem, Lorenzo. Nikto presne nevie, čo sa stalo so židmi v Nemecku. Ostáva nám len dúfať.“

Slnko sa nachýlilo k západu. Založil som si rozbité okuliare, ukázal som mu ich.

„Kúpime ti druhé. Ako ťa poznám, ty budeš vždy bojovať za to, aby si mal ostrý pohľad.“ Vstal. „Pod', niečo ti ukážem.“

Dovolil som mu, aby ma vytiahol na nohy, odviedol ma k vyklápaciemu okienku na opačnej strane povaly. Bolo odchýlené, znútra sa ozval šuchot. Nazrel som dnu.

„Chalíl!“

Ležal schúlený v rozbitej debničke na povale susedného domu. Túlili sa k nemu dve chlpaté guľôčky, jedna svetlejšia, druhá sivo tigrovaná, jemným mraučaním sa hlásili o slovo.

„Preto tak stučnel!“ prešťastný som zvolal.

Matteo sa zasmial.

„Teraz by si ho mal premenovať na Chalílu!“

„Ale Cesarina povedala, že mačky nebvávajú ryšavé, len kocúry!“

„Tak vidíš, aj Cesarina sa môže myliť!“

„Ako si ich našiel?“

„Keď som ťa hľadal, začul som mačiatka.“

Vklázol som cez úzky otvor. Chalíla zasyčala, ale dovolila mi pohladkať mačiatka. Obe sa už dostali k mlieku, spokojne mľaskali.

„Videl som vášho ocka. Parádny kocúrisko.“

Mali neuveriteľne hebké kožúšky. Končekmi prstov som cítil drobné kostičky. Chalíla si labkou pritiahla mláďatá bližšie. Zatvorila oči, spustila kolovrátok.